

Geroji projekto „Svajonių komandos“ patirtis: kaip įveiklinti jaunas žmones ir ugdyti ateities gebėjimus

2017–2021 m.

DREAMS & TEAMS

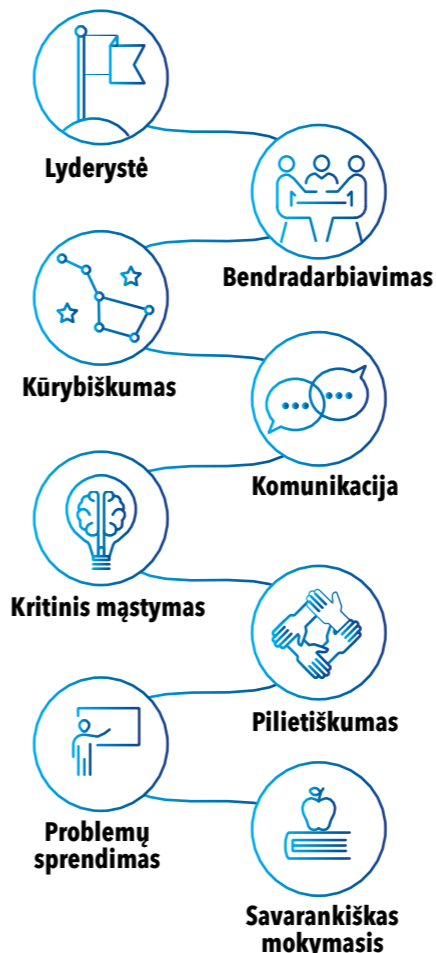

Nuo 2017 m. Britų taryba kartu su Lietuvos tautinių olimpinio komiteto (LTOK) Klaipėdos, Visagino ir Šalčininkų savivaldybėse vykdo projektą „**Svajonių komandos**“ (angl. Dream & Teams). 2017–2021 m. buvo įgyvendinti keturi projekto sezonai. Projekto metu per sportines veiklas siekiama ugdyti moksleivių lyderystę, organizacinius gebėjimus bei bendradarbiavimo ir darbo komandoje įgūdžius, stiprinti pedagogų gebėjimą ugdyti moksleivių lyderystę ir kitas XXI a. kompetencijas bei skatinti mokyklų bendradarbiavimą.

„Svajonių komandos“ projekto poveikio tyrimai rodo, kad projektas reikšmingai prisideda prie iššūkių, su kuriais šiandien susiduria jauni žmonės, ugdytojai ir ugdymo institucijos, įveikimo. Nors švietimo sistema vis labiau orientuojasi į visapusišką asmenybės ugdymą, o formalusis ugdymas suteikia jauniems žmonėms platų žinių paketą, mokyklose neretai trūksta laiko ir priemonių, kurios būtų nukreiptos į savarankiškai besimokančios, turinčios socialinių ir kultūrinių įgūdžių, gebančios spręsti savo problemas, prisitaikyti prie pokyčių ir sėkmingai veikti visuomenėje asmenybės ugdymą. Formalių pripažinimų, paremtų pažymiais ir brandos egzaminų rezultatais, kultūra riboja laisvę eksperimentuoti, suteikia per mažai galimybių moksleiviams atrasti save ir veikti kūrybiškai, o pedagogai ne visada turi reikalingų praktinių įgūdžių ir įrankių bendrosioms ir XXI amžiaus kompetencijoms ugdyti. Projekto patirtis rodo, kad neformalusis ugdymas per patyriminio ir socialinio pobūdžio veiklas papildo formalųjį ugdymą ir įgalina jaunos žmones ugdyti plataus spektro kompetencijas ir sėkmingai įsitraukti į bendruomenės gyvenimą.

Projekto metu ugdomos XXI a. kompetencijos:

Kaip vykdomas projektas „Svajonių komandos“?

1. Projekte dalyvausančių mokyklų atranka

Per 2017 - 2021 m. laikotarpį projektas skirtingais formatais buvo įgyvendinamas Klaipėdos, Visagino ir Šalčininkų rajonuose. Pedagogai ir moksleiviai maždaug 7 mėnesius mokslo metų laikotarpiu kartu mokosi, kuria ir įgyvendina edukacinius projektus. Moksleiviai projekte dalyvauja vieną kartą, o mokyklos gali kviešti ankstesniuose projekto sezonuose dalyvavusius pedagogus arba įtraukti naujų. Projekte dalyvauja mokyklos, kuriose mokomasi lietuvių, rusų ir lenkų kalbomis.

2. Mokymai pedagogams

Atrinkus projekto dalyvius, pirmiausia yra organizuojami mokymai pedagogams: jie susipažįsta su neformaliojo ugdymo ir olimpiniais principais, atranda ugdymo per sportą galimybes ir XXI amžiaus kompetencijų ugdymo svarbą bei metodus. Projekte didelis dėmesys yra skiriamas pedagogo laikysenai ir elgsenai, pedagogo kaip mentoriaus vaidmeniui.

3. Mokinių atranka

Pedagogai, jau žinodami projekto idėją, atranka moksleivius, kurie dalyvaus projekte.

4. Mokymai mokiniams

Mokymuose jauniems žmonėms moksleiviai mokosi bendrauti ir bendradarbiauti, išdrįsti kalbėti, susipažinti su kitais mokiniais ir mokymų pabaigoje pasiskirsto į mišrias įvairiakalbių mokyklų komandas bei pasirenka temas, pagal kurias kurs edukacinius užsiėmimus kitiems mokiniams. Temos yra labai įvairios: nuo lyčių lygybės, žmonių su negalia integracijos iki tvarumo, stereotipų laužymo, olimpinė vertybių ugdymo ar tarpkultūriškumo.

5.

Suformuojamos mokyklų komandos

Komandų formavimo procese apjungiamos mokyklų, kuriose ugdymas yra vykdomas skirtingomis kalbomis, mokinių ir mokytojų komandos. Komandose dalyviai artimiau susipažįsta, analizuoja pasirinktą temą ir pradeda kurti edukacinį užsiėmimą, kuris skirtas per sportą ir fizinę veiklą ugdyti save, kitus mokinius ir atskleisti pasirinktą temą.

6.

Edukacinių užsiėmimų kūrimas ir paraiškos pateikimas

Komandos, sukūrusios edukacinį užsiėmimą, aprašo užsiėmimo eigą, pasiskirsto pareigomis, suplanuoja biudžetą, sukuria komunikacijos planą bei kitas projekto įgyvendinimo detales ir pateikia paraišką „Svajonių komandų“ projekto organizatoriams (LTOK). Paraiškas vertina projekto organizatoriai: mokiniams pateikiami klausimai, komentarai ir pasiūlymai.

7.

Pravedami pirmieji užsiėmimai

Gavusios finansavimą komandos pradeda edukacinio užsiėmimo įgyvendinimą: planuoja turinį, užduotis, koordinuoja veiklas ir užsiėmimus su skirtingų mokyklų administracijomis.

8.

Komandų mokymai, užsiėmimų įsivertinimas ir tobulinimas

Pravedus pirmuosius užsiėmimus, organizuojami kelių komandų seminarai, kuriuose su organizatoriais ir mokymų vadovais aptariami ir tobulinami sukurti užsiėmimai, sėkmės ir nesėkmės.

9.

Fiziškai aktyvia veikla paremti edukaciniai renginiai pravedami skirtingose mokyklose

Atnaujinusios užsiėmimus, komandos praveda juos miesto mokiniams arba kitų mokyklų klasėms didelio ar mažesnio renginio metu, priklausomai nuo pandemijos situacijos.

10. Finalinis projekto įsivertinimas

Kiekvieno sezono pabaigoje atliekamas projekto poveikio tyrimas ir apibendrinanti dalyvių refleksija, kurių metu tiek pedagogai, tiek moksleiviai dalijasi savo patirtimi, išmokimais ir pokyčiais, t.y., vyksta bendras projekto vertinimas.

Kaip projektas pakeitė pedagogus?

Padidėjo noras įtraukti jaunus žmones į veiklas ir perduoti iniciatyvą moksleiviams

Atsirado poreikis bendradarbiauti su kitomis mokyklomis

Pasikeitė pamokų turinys ir ugdymo metodai

Sustiprėjo kompetencija ugdyti lyderius ir XXI a. kompetencijas

Prasiplėtė bendradarbiavimas su kolegomis

Kasmet tiriant projekto poveikį išryškėjo gerieji pavyzdžiai, padėję projekte siekti rezultatų ir skatinę dalyvius tobulėti. Dalyviai projektą „Svajonių komandos“ matė kaip išskirtinį ir pabrėžė jo inovatyvumą. Todėl šiame leidinyje pateiksime aštuonias rekomendacijas, kaip siekti panašaus poveikio. Žemiau aprašysime veiksmingas ugdymo priemones ir principus, kaip buvo kuriama erdvė, kurioje moksleiviai su pedagogais mokėsi tarsi savaime ir pasiekė puikių rezultatų sau, mokykloms ir miestui. Šios rekomendacijos yra tinkamos įgyvendinant jaunimo įtraukties, lyderystės, atskirties mažinimo ir panašius projektus.

Visų suinteresuotų grupių integracija į projekto procesus

1 REKOMENDACIJA

Integruotas ir įtraukusis projekto modelis

2 REKOMENDACIJA

Rekomenduojama nuo projekto pradžios į procesus įtraukti kuo daugiau suinteresuotų grupių.

- **Nuoseklus visų partnerių bendradarbiavimas skatina ilgalaikį įsitraukimą.**
- **Mokyklų administracijos palaikymas ir domėjimasis dalyvių patirtimi bei skatinimas ja dalintis stiprina žinių ir naujovių pritaikymą mokyklose.**
- **Glaudus ir lygiavertis organizatorių, mokymų vadovų ir dalyvių bendradarbiavimas** kuria saugų ir palaikantį santykį, skatina dalyvių pasitikėjimą, motyvaciją įsitraukti, padeda efektyviai spręsti organizacinius klausimus.

Poveikio tyrimai atskleidė, kad aktyvus miesto savivaldybės, mokyklų vadovų, pedagogų ir moksleivių įsitraukimas ir susitelkimas ties vienu tikslu skatino sklandesnį darbą, motyvaciją siekti rezultatų ir naujų žinių integravimą mokyklose. Taip efektyviau siekiama projekto tikslų. Kai visos suinteresuotos grupės supranta projekto tikslą, stebi veiklas, rezultatus ir poveikį, atsiranda prasmingumo jausmas dalyvauti ir vystyti ilgalaikį bendradarbiavimą net ir projektui pasibaigus. Esant administracijos palaikymui didėja projekte įgytų žinių pritaikymas mokyklose: pedagogai vis daugiau naujovių integruoja į pamokas ir mokyklos renginius, turi laisvės ieškoti naujų pamokų ir ugdymo formatų, organizuoja patirties dalinimosi susitikimus su kolegomis. Administracijos palaikymas ir pozityvus inovacijų vertinimas motyvuoja projekte nedalyvavusius pedagogus domėtis ir taikyti naujus metodus pamokose. Naudinga apie projektą informuoti mokyklų bendruomenės plačiąja prasme: įtraukiant tėvus ir socialinius partnerius. Miesto savivaldybės atstovai, stebėdami projekto veiklas ir rezultatus, aiškiau suprato projekto poveikį miestui bei tolesnių ugdymo veiksmų ir priemonių poreikį.

„Labiausiai patiko vesti tuos visus renginius, dėl to, kad kiekviena mokykla, kiekviena klasė yra skirtinga. Jie vienaip vieni daro, kiti kitaip daro, arba lėčiau, arba greičiau, jiems reikia daugiau pagalbos arba jie kaip tik greičiau supranta viską. Skirtingiems žmonėms reikia praveisti ir tada būna mažiau baimės bendrauti su kitokiais žmonėmis. Tai įdomiausia dalis, nes kontaktas yra, paaiškinimai, turi skirtingai bendrauti su visais.“

Moksleivė

Rekomenduojama dalyvauti įvairiuose projektuose ir (arba) kurti ugdymo aplinką, turtingą dalyvių įvairove.

Kai įvairovė ir įtrauktis tampa kertiniu projekto principu, tai tampa vienu labiausiai augti padedančiu veiksmu. Dažnai projekto pradžioje bendravimas su skirtingais žmonėmis gali kelti diskomfortą, bet su laiku tai tampa nauju įgūdžiu ir savaime veikia kaip ugdymo priemonė.

- **Siekiant kurti darnią bendruomenę mieste ar regione**, rekomenduojama rinktis projektus, kurie **apjungia įvairaus profilio mokyklas** (pvz., gimnazijas, progimnazijas, skirtingų rajonų mokyklas, tautinių mažumų mokyklas).
- **Rekomenduojama organizuoti įvairių kultūrinių grupių tiesioginį darbą kartu** (komandinio formavimo veiklos, renginių planavimas mišrioje komandoje ir įgyvendinimas, edukacinių renginių organizavimas įvairiose mokyklose ir kt.).
- **Siekiant ugdyti bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencijas, rekomenduojama į komandas ir veiklas įtraukti kuo įvairesnių savybių turinčius dalyvius.** Juos įtraukiant svarbus skirtingas amžius, lytis, mokomoji klasė, kultūrinis pagrindas, kalba, vertybės, gebėjimai (pvz., vertinant pagal lyderio savybes, pedagogų patirtį projekte ir kt.), galimybė moksleiviams organizuoti sportines veiklas įvairioms klasėms (vyresniems ir jaunesniems), susitikimai su žymiais Lietuvos sportininkais.

Įvairovė ir įtrauktis įgalina mokymąsi vieniems iš kitų, padeda tyrinėti savo bei kitų dalyvių požiūrius ir vertybes, palyginti jas, o tai plečia akiratį ir įgalina pokytį. Labiau patyrę dalyviai tampa pavyzdžiu. Dalyvių įvairovė "Svajonių komandų" projekte buvo neišsemiamas resursas unikalios idėjoms, sprendimams ir jų įgyvendinimui. Tiesioginis bendradarbiavimas skatino pažintis, padėjo peržengti nuostatų barjerus, ugdė pagarbos jausmą kitokiam, priėmimą ir norą suprasti. Projekto metu tarp įvairių mokyklų dalyvių kūrėsi ryšiai ir užsimezgė tarpmokyklinis bendradarbiavimas, konkurenciją tarp mokyklų keitė partnerystė. Bendravimas su įvairiais žmonėmis ugdė susikalbėjimą, gebėjimą

dirbti su skirtingais žmonėmis, kalbų įgūdžius, kantrybę, empatiją ir platesnį požiūrį į visuomenės reiškinius, ugdė tarpkultūrinio bendradarbiavimo kompetenciją, o tarp kultūrinių grupių buvo kuriamas lygiavertis santykis. Tiesioginis ir ilgalaikis bendradarbiavimas ir teigiama patirtis padėjo laužyti neigiamus stereotipus apie lietuvių ir rusų tautybės žmones. Negatyvų nusistatymą keitė suvokimas, kad visi žmonės yra panašūs, geri ir atsakingi.

„Mūsų – tautinių mažumų mokyklų, vis viena vaikai daugiau bendrauja tik tarpusavyje. „Svajonių komandų“ projekte jie dirba kartu (su lietuviakalbių mokyklų mokiniais), jie renkami komandomis, jie kartu bendradarbiauja, jie susipažįsta. Iš tikrųjų tas toks apjungimo momentas, kad kartu mokyklos bendradarbiauja, yra šio projekto išskirtinumas.“

Mokyklos vadovė

Edukacinė programa, kuri pasitelkdama įvairių metodų sinergiją ugdo platų kompetencijų spektrą

3

REKOMENDACIJA

Rekomenduojama orientuotis į projektus, kurie per patirtį ugdo bendrąsias ir XXI a. kompetencijas bei savybes, kurias sudėtinga ugdyti formaliajame ugdyme.

Projekto dalyviai teigia, kad mokyklose nepakankamai dėmesio skiriama bendrųjų, socialinių ir XXI a. kompetencijų ugdymui, todėl tokių projektų kaip „Svajonių komandos“ indėlis į mokyklų bendruomenių ugdymą yra svarbus ir svariai papildo bendrojo ugdymo tikslus.

- **Siekiant diegti ugdymo procesų inovacijas ir stiprinti visapusišką mokyklos bendruomenės išprusimą, rekomenduojama dalyvauti kuo daugiau inovatyvių ir visapusiškai formalųjų ugdymą papildančių projektų, kurie ugdo bendrąsias ir XXI a. kompetencijas.**
- **Siekiant plačiau ugdyti XXI a. kompetencijas, svarbu ugdytojams suteikti tam tinkamus įrankius ir kompetencijas: mokymai pedagogams suteikė ne tik teoriją, bet ir patyrimą bei praktiką, kaip pritaikyti naujus metodus.**

Poveikio tyrimai rodo, kad bendrųjų, XXI a. kompetencijų ir emocinio intelekto ugdymas yra svarbūs veiksniai norint efektyviai pritaikyti akademinis gebėjimus: po projekto moksleiviai pasiekia geresnių rezultatų mokyklose, atranda naujas veiklas (pvz., moksleivių tarybą, renginių organizavimą), kuriose save realizuoja, universalius ir įvairiuose kontekstuose naudingus įgūdžius bei įgytas žinias geba perkelti į kitas aplinkas. Pastebėta, kad kuo daugiau įvairių ir inovatyvių projektų mokyklos dalyvauja, tuo labiau auga bendras mokyklos išprusimo ir inovatyvumo lygis. Ugdytojų paruošimas apima tiek metodikos žinias, tiek gebėjimą ir pasiruošimą jas pritaikyti ir adaptuoti kitose aplinkose, todėl metodikos išbandymas projekto rėmuose lėmė sėkmingą jos adaptaciją ir perkėlimą į mokyklų aplinką. Pedagogai dalinasi, kad asmeniškai patyrus užduočių naudą sau ir ugdytiniams, atsiranda daugiau užtikrintumo ir motyvacijos taikyti naujus metodus mokyklose, dalintis patirtimi su kolegomis, taip kuriant poveikį visai mokyklos bendruomenei.

„Aš manau, kad kitokią informaciją ir žinias gauname projekte, lektoriai duoda tą informaciją, kurios man gyvenime būtina prireiks, tokių kaip lyderystė, kaip kalbėti su žmonėmis, kaip komandoje dirbti.“

Moksleivė

„Labai domėjomės ir labai patiko projekto koncepcija, kad vis dėlto tikslas yra, kad vaikai išlaisvėtų, kad vaikai iš skirtingų mokyklų, būtent lietuviakalbių ir rusakalbių, susijungtų į tą bendrą šeimą. <...> Būtent šitas projektas paskatino atsiverti tuos vaikus, atsirado tarpė stiprinti kalbas, ir pats komandinio darbo įdirbis atsirado ne tik mokyklose, bet ir pačiame mieste.“

Klaipėdos savivaldybės atstovė

„Refleksija neišvengiamai reikalinga, kad aptartų, ką išgyveno, dėl ko išgyveno, kad nepalikti su nežinomybe ar nepasidalintu jausmu.“

Mokytoja

Rekomenduojama derinti įvairius mokymosi lygmenis bei tam naudoti įvairias ugdymo priemones ir metodus.

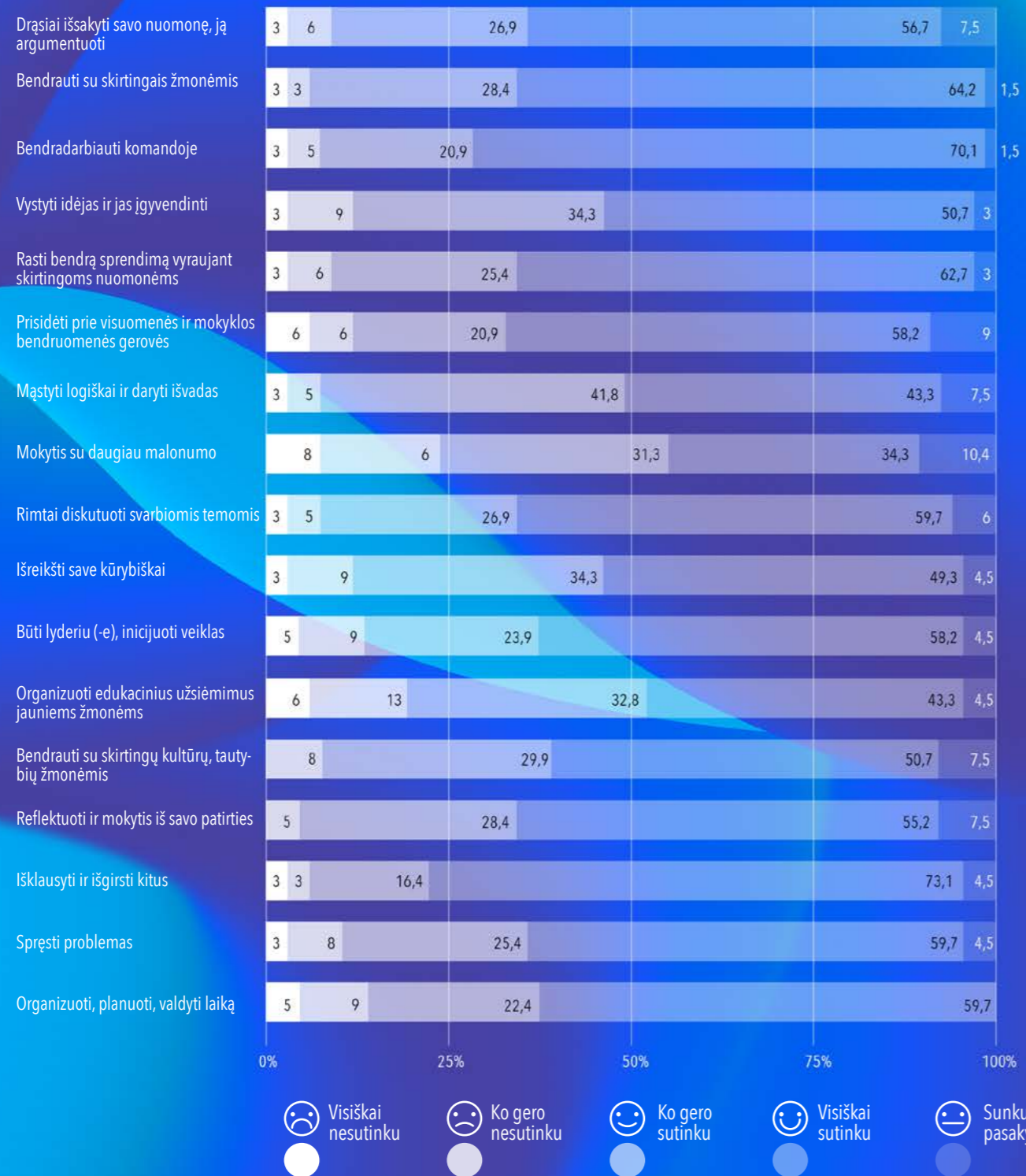
Tiek kokybiniai poveikio tyrimai, tiek kiekybinė moksleivių apklausa parodė, kad nėra vieno metodo ar veiksnio, darančio įtaką kompetencijų ugdymui. Labiausiai veikė ir gilų išmokimą skatino įvairių metodų ir veiklų derinimas.

- **Siekiant gilaus išmokimo ir pokyčio, ugdymo procese rekomenduojami įvairūs ugdymo lygmenys ir ši ugdymo proceso struktūra: emocinis** – įvedimas į procesą, sužadinimas, **kognityvinis, t.y. žinių perteikimas** – temos dėstymas, išaiškinimas, **praktinis** – leidimas patirti temą per realias užduotis ir komandinį darbą, teoriją susieti su išgyvenimais ir pritaikyti žinias, **analizė ir refleksija** – veiklos ir išgyvenimų įprasminimas ir tobulinimo procesas.
- **Būtina veiklose skirti laiko, erdvės ir tinkamų metodų patirties bei išmokimų analizei, refleksijai.**
- **Rekomenduojama ugdymo veiklose skirti laiko neformaliai bendravimui – dalyviai tai priskiria aktyviam mokymuisi.**

Projekte taikoma ugdymo struktūra padėjo dalyviams įsisavinti mokymosi žingsnius ir **ugdė gebėjimą mokytis savarankiškai**. Poveikio tyrimai rodo, jog skirtingų ugdymo metodų derinimas įgalina ugdyti platų kompetencijų spektrą: kognityvinius, socialinius, emocinius ir praktinius įgūdžius. Ypatingai šių veiksmų visuma reikalinga, kai ugdomos vertybės, skatinamas naujas požiūris. Dalyviai pradeda geriau pažinti ne tik save, bet ir atpažinti kitų asmenų interesus, poreikius bei visuomenės reiškinius ir dėl to geba tikslingiau veikti. Metodų įvairovė svarbi dar ir dėl to, kad kiekvienas dalyvis turi galimybę rasti sau priimtinausią būdą mokytis. Savo patirties ir komandinių veiklų analizę bei refleksiją dalyviai įvardino kaip vieną esminių asmeninio tobulėjimo, kompetencijų ugdymo ir komandinių rezultatų siekimo įrankį. Refleksija padeda įprasminti tiek individualią, tiek grupinę patirtį, leidžia mokytis vieniems iš kitų ir padeda kurti dialogą. Dalyviai mokosi bet kuriuo metu, bendraudami, todėl galimybė neformalaus bendravimo metu kurti atvirą ir pozityvų ryšį su kitais dalyviais įgalina kalbėti laisvomis temomis, pasidalinti gyvenimiška patirtimi. Tai padeda kurti atsipalaidavimą ugdymo procese.

Gebėjimai, kuriuos „Svajonių komandos“ projekte tobulino moksleiviai

Kiekybinė moksleivių apklausa (67 respondentai) parodė, kad daugiau nei 80 procentų apklausoje dalyvavusių moksleivių teigė pagerinę visus 1 paveikslėlyje nurodytus gebėjimus.

Fizinis aktyvumas ir sportas: unikali priemonė bendrauti, bendradarbiauti ir nagrinėti aktualias visuomenei temas

Fizine veikla ir dalyvavimu paremtas mokymasis yra įtraukiantis ir apjungiantis įvairius žmones. Judrus ir kintantis mokymosi būdas sudomina ir įtraukia dalyvius. Rezultatai rodo, kad fizinis aktyvumas ir sportas yra puiki priemonė ugdyti įvairias kompetencijas: lyderystę, komandinį darbą, bendravimo įgūdžius, organizacinius gebėjimus ir kt.

- **Aktyvūs užsiėmimai ir sportas suteikia patirties, leidžia pamatyti ir atpažinti asmenines ir komandos vertybes.** Rekomenduojama organizuoti aktyvų moksleivių darbą komandose, atkreipti dėmesį į vertybes, pvz., olimpines vertybes: draugystę, pagarbą ir tobulėjimą, bei po komandinio darbo skirti laiko refleksijai ir (ne)pasireiškusioms vertybėms.
- **Rekomenduojama aktyvių užsiėmimų ir sporto metu atskleisti ir nagrinėti šiandienos demokratinei visuomenei ir jaunimui aktualias temas, integruoti autentišką ir praktišką mokymąsi: kurti gyvenimiškas situacijas, kuriose dalyviai tiesiogiai susiduria su tema.**
- **Rekomenduojama į fiziniu aktyvumu ir sportu paremtas veiklas įtraukti įvairių gebėjimų moksleivius.**

„Išskirtinė metodika šiame projekte buvo sportas, jis gali būti taikomas įvairia forma. <...> Kai tu sužaidi žaidimą, arba turi kažkokią veiklą, kur turi per savo patirtį padaryti, tai akivaizdžiai matosi, ar įvyko bendradarbiavimas, ar išryškėjo lyderiai, kas buvo tais lyderiais. Ta forma per aktyvų įsitraukimą, ji tikrai reikalinga.“

Mokytoja

Sportas yra universali kalba, apjungianti įvairius žmones, kultūras ir kalbas. Dalyviai dalinosi, kad tik aktyviai veikdami giliau suprato, ką iš tikrųjų reiškia draugystė, pagarba ir kitos vertybės, koks elgesys atspindi vertybes ir koks elgesys yra priešingas šioms vertybėms. Projekte dalyviai jautė mokymosi prasmę, nes mokymąsi lydinčios temos padėjo jiems autentišką asmeninį patyrimą susieti su realiomis gyvenimiškomis situacijomis. Projekto metu nagrinėjamos ypatingos temos, aktualios šiandienai ir jauniems žmonėms: draugystė, pagarba ir tobulėjimas, tarpkultūriškumas, negalia, sportas ir sveika gyvensena, aplinkosauga, teisingumas, sąžiningumas, demokratija ir kt. Pavyzdžiui, susitikimai su negalia turinčiais žmonėmis leido atpažinti dalyviams savo nuostatas jų atžvilgiu, išgirsti negalią turinčių žmonių poreikius, suprasti jų savijautą bei nebijoti prieiti ir bendrauti. Šios temos vertingos, nes retai išsamiai nagrinėjamos mokyklose. Dalyviai po projekto jaučiasi laisvesni ir labiau pasiruošę diskutuoti šiomis temomis, realiose situacijose geba atpažinti stereotipus ir vertybes, komfortiškiau jaučiasi ir žino, kaip bendrauti su įvairiais žmonėmis. Projekto patirtis rodo, kad aktyvus dalyvavimas padeda atsiskleisti moksleiviams, kurie nebūtinai yra gabūs mokomiesiems dalykams mokykloje. Mokydamiesi aktyviai, komandoje ir organizuodami renginius šie mokiniai turi galimybę atrasti kitus gebėjimus, kurie yra mažiau išreiškiami mokykloje, ir per tai atrasti savo talentus bei dominančias veiklos sritis.

„Į žmones su skirtingomis galiomis pakeičiau požiūrį, nes pasirinkome šitą temą ir į ją gilinomės labai daug. Sužinojom tikrai nemažai įdomių dalykų, kur net nebūčiau pagalvojusi. Anksčiau aš galvoju, kad gyvenime labai daug ką tu prarandi, kai turi negalią. Bet, kai pasidomėjau, aš pamačiau, kiek tie žmonės iš tikrųjų gali padaryti ir kad jie patys to taip nesureikšmina, kaip mes tai sureikšminame.“

Moksleivė

„Aš pirmą kartą susidūriau su tokiais mokymais, su tokiais lektorais, kad nebuvo taip, kad tu atėjai, pasiėmei užrašus ir viskas. Esmė buvo, kad tu gauni produktą ir tu jį eini iš karto bandyti – ir darbas grupėse, ir visa kita. Tokio pobūdžio projektai moko, kad žinios įsisavinamos ir kompetencijos ugdomos per aktyvias veiklas.“

Mokytoja

Bendradarbiavimą ir atvirumą mokymuisi skatinanti aplinka

Rekomenduojama kurti draugišką, atvirą, dialogu ir lygiavertiškumu paremtą, emociškai saugią aplinką.

Projekto atmosfera taip pat gali skatinti mokymąsi. Dalyviai ją apibūdino kaip motyvuojančią, padedančią atsiverti, išdrįsti, nebijoti suklysti, leidžiančią būti savimi, t. y. įgalinančią mokytis su džiaugsmu, be įtampos.

- **Rekomenduojama kurti lygiavertiškumu grįstą bendravimą ir bendradarbiavimą, kur visi dalyviai yra vienodai svarbūs, nėra hierarchijos.**
- **Rekomenduojama veiklose skatinti bendradarbiavimą ir bendro tikslo siekimą, o ne konkurenciją.**
- **Rekomenduojama leisti klysti ir nesėkmes priimti kaip mokymosi rezultatą, kurti nevertinantį santykį: kviešti išeiti iš komforto zonos ir leisti mokytis iš klaidų.**

Priėmimas ir saugi atmosfera leidžia skleisti visoms mintims ir sumanymams – tai skatina dalyvių kūrybiškumą, vaizduotę, turintiems skirtingų gebėjimų ir talentų moksleiviams padeda kurti bendrystėje bei atrasti stipriąsias savybes, kiekvienam tinkančią atsakomybių sritį. Visi dalyviai jautėsi svarbūs, visų nuomonės buvo vertingos ir priimtoms. Dalyviai jautė, kad visi yra lygūs, nėra numylėtinių: mokymų vadovai visiems skyrė vienodą dėmesį, visus pastebėjo, su visais vienodai bendravo, tikėjo visų dalyvių lygiomis galimybėmis. Projekte dėmesys kreipiamas į bendradarbiavimo įgūdžius, vienas kito išklausimą ir supratimą, o ne į konkurenciją ar palyginimą, kas yra geresnis. Tai leido dalyviams atsipalaiduoti ir mokytis be įtampos. Dalyviai buvo skatinami siekti bendro tikslo, sutelkti pastangas ir tobulėti, t. y. bendradarbiauti. Dalyviai jautė iššūkį išeiti iš komforto zonos, bet ne baime suklysti. Projekte buvo demonstruojamas ir skatinamas nevertinantis bendravimas, kai dėmesys kreipiamas į patirtį ir faktus, leidžiančius tobulėti, nevertinant rezultato kaip blogo ar gero.

„Kas dar tikrai buvo gerai, kad į visus žiūrėjo kaip į lygius. Mokiniam atrodo, kad mokytojos turi numylėtinius, žmones, kurie joms patinka, o jie (lektoriai ir organizatoriai) žiūrėjo į mus visus lygiai, kad mes visi galime padaryti tiek, kiek mes norime, tik reikia daugiau darbo vieniems įdėti, o kitiems gal mažiau truputėlį, bet visi mes galim pasiekti tokį patį rezultatą.“

Moksleivė

„Mes esame linkę lenktyniauti, rungtyniauti, reikalauti rezultato, o čia visai į kitką atkreipiamas dėmesys: daugiau bendrauti, būti, suprasti, matyti, girdėti kitą, išlaukti kito žmogaus nuomonės. Ir tas aš, aš manau, aš sakau, ne ką mes – moko suprasti savo nuomonę ir ją pasidalinti.“

Mokytoja

„Tu ateini į projekto veiklas ir supranti, kad tavęs čia laukia, kad tu gali išreikšti savo emocijas, papasakoti apie save, nebijoti su kitais pakalbėti apie savo gyvenimą.“

Moksleivis

Patyriminis mokymasis

Šalia žinių perteikimo didžiąją laiko dalį rekomenduojama skirti patyriminiam ugdymui, mokymuisi per darymą. Patyriminis ugdymas įtraukia dalyvius į natūralų mokymosi procesą. Per patyrimą dalyviai sukuria bendrą patirtį, kuri tampa darbine medžiaga komandinių procesų, organizacinio darbo ir vertybių nagrinėjimui bei skatina bendrauti. Per savęs pažinimą ir komandines užduotis projekte integruojamas individualus ir socialinis mokymasis. Dalyviai geriausiai ugdosi patys būdami aktyvūs, darydami, eksperimentuodami, pažindami save ir stebėdami savo veiksmų pasekmes.

- **Renkantis ar organizuojant ugdytojų mokymus, rekomenduojama skirti dėmesio jų asmeniniam augimui ir savęs pažinimui**, t. y. ne tik skatinti mokyti naujo turinio, bet ir analizuoti, pažinti save, ugdymo stilių, būti sąmoningiems kuriant santykį su ugdytiniais.
- **Rekomenduojama į ugdymo procesą įtraukti komandinio darbo veiklų.**
- **Rekomenduojama sukurti dalyviams galimybes įgyvendinti sudėtingas, iššūkių reikalaujančias veiklas, spręsti gyvenimiškas problemas, leisti imtis iniciatyvos.**

Dalyviai reflektavo, kad projekto veiklose jie mokėsi tarsi savaime, pirmiausia per praktiką, o vėliau patyrimą įprasmindami refleksijos metu. Pedagogai pabrėžia, kad jų pokyčio sėkmė susijusi su tuo, kad jie tobulėjo ne tik kaip profesionalai, bet pirmiausia kaip asmenybės. Savęs pažinimo užduotys jiems padėjo atpažinti kontroliuojančią metodinę laikyseną ir vis labiau ugdyti mentoriantų požiūrį į ugdymą. Dabar pedagogai daugiau leidžia moksleiviams daryti patiems, t. y. nebijo leisti suklysti.

Per savo patirtį ir gaudami teorinių žinių dalyviai mokėsi sėkmingo komandinio darbo ir lyderystės principų. Komandinis darbas padėjo dalyviams išmokti pasidalinti ir prisiimti atsakomybę, suprasti ir bendrauti su skirtingais žmonėmis, išreikšti savo nuomonę, leisti pasisakyti ir išmokti išgirsti kitus dalyvius. Dalyviai, įprastai pratę lyderiauti ir viską atlikti patys vieni, komandinio darbo metu suprato, kad su komanda jie gali pasiekti daugiau.

6

REKOMENDACIJA

Edukacinių renginių organizavimas nebuvo lengva užduotis moksleiviams ir dažnai priversdavo juos išeiti iš komforto zonos. Jiems reikėjo išmokti planuoti, susipažinti su projektų įgyvendinimo tvarka, savarankiškai priimti sprendimus, kalbėti viešai, pristatyti renginio temą, bendrauti su skirtingais žmonėmis, parinkti įtraukiančias aktyvias užduotis renginių dalyviams, refleksijos metu prakalbinti dalyvius, vieningai veikti komandoje ir susitarti su pedagogais. Būtent šie gyvenimiški uždaviniai, laisvė ir atsakomybė kurti bei priimti sprendimus padėjo moksleiviams geriau suprasti pedagogus ir juos labiau gerbti, padėjo ugdyti organizacinius gebėjimus, įvairias kompetencijas, „pasimatuoti“ pedagogų, lyderių ir renginių organizatorių vaidmenis, t. y. ruošti karjerai.

„Kaip apie vertybes įprastai mokomės, – surašom, „Tu būk geras, tu būk pilietiškas...“. Na teoriškai tikrai. O tau čia duoda pajauti, ką reiškia būti. Tai du skirtingi dalykai. Viena, kai aš tau skaidrėse parodysiu, koks tu turi būti – „būk toks“. Kas man iš to, kad turiu toks būti? Kaip man juo būti? O projekto mokymai duoda ir žinias, ir visus tuos dalykus pajusti... <...> kas tas sąžiningas žmogus yra. Komandinėje veikloje mums davė sąžiningumą patirti. Bet, visiems azartas, nori laimėti, per tavo laimėjimą visi kiti pralaimėjo. Ar tu jautiesi nuo to gerai? Ne.“

Mokytoja

Unikali projekto veiklų struktūra ir forma

Projekto dalyviai, kalbėdami apie poveikį sau, akcentavo projekto veiklų struktūros ir formos išskirtinumą.

- **Rekomenduojama organizuoti daugiau bendrų pedagogų ir moksleivių komandinių veiklų, kuriose visi yra dalyviai, kuria, organizuoja kartu, t. y. kuria bendrą patirtį ir ją reflektuoja.**
- **Rekomenduojama ugdytojams suteikti galimybę stebėti mokymų vadovų bendradarbiavimą su moksleiviais: tai padeda įsisavinti ne tik metodikos elementus, bet ir ugdančio santykio bruožus.**
- **Organizuojant projekto veiklas rekomenduojama išlaikyti balansą tarp žinių perteikimo, jų pritaikymo (praktikos) ir įsivertinimo, veiklos analizės ir tobulinimo užsiėmimų.**

Moksleiviai ir pedagogai pagerėjusį tarpusavio santykį įvardino kaip projekto poveikį, kurį paskatino bendros veiklos. Tai padėjo geriau pažinti vieniems kitus kaip žmones, sukūrė artimesnį santykį. Ugdytojams tai padėjo pamatyti moksleivius ne tik mokymų jų dalykų kontekste, bet įžvelgti ir kitus jų gebėjimus bei labiau vertinti visus, ne tik gabius moksleivius. Pedagogai dalinosi, kad apie mentoriantų grįstą ugdymą jie mokėsi ne tik mokymų ir praktikų metu, bet ir stebėdami mokymų vadovų pavyzdį. Tai buvo galimybė pamatyti, kaip tam tikros ugdymo vertybės, nuostatos, metodai ir mentoriantų laikysena, t. y. elgesys, daro įtaką moksleivių įsitraukimui į ugdymosi procesą.

„Šita metodika labai naujoviška ir pasitvirtinusi. Dažniausiai yra dirbama atskirai, mokytojai arba mokiniai, o čia didžiąją projekto dalį visi mokymai ir veiklos mokytojams ir mokiniams vyko kartu. Šis projektas ir yra išskirtinis, kad čia jau suburiamos yra mokytojų ir mokinių komandos. Ir mokytojai dirba atskirai, ir mokiniai atskirai, paskui mes kartu dirbam.“

Mokytoja

Veiklų ilgalaikiškumas, tęstinumas ir tolimesnė integracija

8

REKOMENDACIJA

Rekomenduojama orientuotis į dalyvavimą tęstiniuose projektuose ir ieškoti galimybių įtraukti moksleivius ir pedagogus į nuosekliai, ilgą trukmės ir sistemingai kompetencijas ugdančias veiklas.

- **Siekiant lavinti pedagogų požiūrį į ugdymą ir profesinį vaidmenį, mokykloms rekomenduojama dalyvauti ilgalaikiuose, tęstiniuose projektuose ar pedagogų ugdymo programose.**
- **Siekiant platesnio poveikio mokyklų bendruomenėms, rekomenduojama į projektą įtraukti kuo daugiau ir įvairių sričių pedagogų iš tos pačios mokyklos.**
- **Ilgą projekto sezono trukmę (6–7 mėnesiai) užtikrina dalyvių kompetencijų ugdymą ir ilgalaikius pokyčius.**

Dalyviai teigė, jog ilga projekto trukmė ir mokyklų įsitraukimas į kuo daugiau projekto sezonų užtikrina ilgalaikius ir gilius dalyvių bei mokyklų bendruomenių pokyčius. Didžiausią asmeninį ir profesinį pokytį reflektavo bent trijuose sezonuose dalyvavę pedagogai. Anot jų, tik nuoseklus dalyvavimas kelis metus iš eilės įtvirtino ilgalaikius pokyčius ugdymo laikysenoje: pedagogai vis mažiau kontroliuoja, daugiau leidžia moksleiviams eksperimentuoti, duoda laiko patirti ir suprasti situaciją, pasimokyti iš tobulo arba netobulo rezultato, mokosi išlaukti ir nedaryti užduočių už moksleivius, t. y. ugdo jų savarankiškumą, leidžia reikštingas iniciatyvas, vietoj instrukcijų kuria dialogą su moksleiviais. Pedagogai pastebėjo, kad kuo daugiau kolegų savo mokomuosiuose dalykuose pritaiko naujas žinias, tuo platesnis poveikis kuriamas mokyklos bendruomenei. Įvairių klasių moksleiviai pradeda sistemingiau reflektuoti, mokosi įvardinti mintis, jausmus, vertybes. Projekte dalyvavę skirtingų mokomųjų dalykų pedagogai pradeda bendradarbiauti, kurti planus, kaip įgytas žinias pritaikyti mokyklose. Be to, turint palaikymą, jiems lengviau rasti motyvacijos ir jėgų veikti bei kurti pokyčius.

„Pirmais metais sunku buvo pakeisti įprastas praktikas ir požiūrius, ir kol mums įskiepijo per antrą, trečią, ketvirtą sezoną. Aš jau šį sezoną leidau vaikams veikti savarankiškai, nebijodama, kad jie suklys... Nes aš visą laiką bijojau. Mes visada esam įpratę atlikti darbą idealiai. Ir mus išmokė per tuos tris metus nekontroliuoti, o būti mentoriumi. Tai yra kelių metų įdirbis, kad truputėlį mūsų protai kitaip mąstyty ir pasikeistų ugdymo procesas. Tikrai neužtenka vienu metų.“

Mokytoja

Projektui pasibaigus rekomenduojama (mokyklose) užtikrinti veiklų tęstinumą – suteikti galimybę ugdytojams ir jaunesiems lyderiams pritaikyti bei toliau ugdyti įgytus įgūdžius, kompetencijas ir metodus.

Projekto dalyviai rekomenduoju į panašias veiklas įtraukti kuo daugiau pedagogų ir moksleivių, tačiau galimybės yra ribotos. Visgi gerosios praktikos pavyzdžiai rodo, kad panašų poveikį dalyviams galima kurti integruojant projekto veiklas, metodiką į pamokas, renginius ir užklausinę veiklą.

- **Rekomenduojama mokyklose vykdyti pastovias neformalaus ugdymo veiklas, t. y. įkurti lyderystės ugdymo klubus, neformalaus ugdymo būrelius ar tęstines ugdymo programas, paremtas projekto ugdymo metodika.**
- **Rekomenduojama jaunuosius lyderius vis labiau įtraukti į renginių organizavimą mokyklose ir užklausinėse veiklose.**
- **Rekomenduojama kooperuotis su projekte dalyvavusiomis mokyklomis (ar kitomis institucijomis), įtraukti naujas mokyklas ir organizuoti bendrus renginius, projektus, kuriuose būtų taikomas aktyviomis veiklomis ir patirtiniu ugdymu grįstas mokymasis.**

Gerosios praktikos pavyzdžiai rodo, kad mokyklų bendruomenėse, kuriose pedagogai įkūrė lyderystės ugdymo klubus, bendrųjų ir XXI a. kompetencijų mokosi vis platesnis moksleivių ir pedagogų ratas. Tai mokyklose kuria bendradarbiavimu ir tolerancija grįstą kultūrą, skatina inovacijas, praplečia kompetencijų ugdymą. Tęsdami organizacines veiklas po projekto jaunieji lyderiai dar labiau tobulėja, mokyklos turi patyrusių renginių organizatorių, kuriais pasitiki, kurie atneša naujų idėjų ir rodo pavyzdį kitiems moksleiviams bei moko bendraklasius, – mokyklos ugdo savo lyderius. Taip projekto dalyviai toliau ugdo savo lyderystės ir organizacinius gebėjimus, o ugdymo naudą patiria vis platesnė mokyklų bendruomenių dalis. Bendrosios, organizacinės ir XXI a. kompetencijos tampa vis daugiau dėmesio sulaukianti ugdymo sritis.

„Labai svarbu yra tai, kad projektas yra nuoseklus, kad jis turi tęstinumą. Dalyvavome ir antrame, ir trečiame sezone, ir mes mokykloje netgi įkūrėme lyderių klubą ir tie vaikai perduoda savo patirtį kitiems – aštuntokai septintokams, ir mažiukams.“

Mokyklos vadovė

Daugiau informacijos apie projektą:

<https://www.ltok.lt/svajoniu-komandos/>